

Sekretne strategie manipulacji w świecie cyfrowym, czyli o *dark patterns*

W dzisiejszym dynamicznym świecie cyfrowym codzienne interakcje z aplikacjami, stronami internetowymi i usługami online są nieodłączną częścią naszego życia. Korzystając z tych platform, często nie zdajemy sobie sprawy, że stajemy się podatni na subtelne manipulacje, które wpływają na nasze wybory i decyzje. Dark patterns, czyli ciemne wzorce, wykorzystują nasze ludzkie zachowania, aby skłonić nas do podejmowania działań, które służą przede wszystkim interesom przedsiębiorstw.

Czym są dark patterns?

Dark patterns to techniki projektowania interfejsów użytkownika, które mają na celu manipulację, wprowadzanie w błąd i wykorzystywanie ludzkiej psychologii, aby osiągnąć określone zamysły biznesowe. Często używane są w celu zwiększenia liczby rejestracji, subskrypcji, sprzedaży lub gromadzenia danych osobowych.

Poniżej przedstawiamy kilka przykładów technik dark patterns:

- **"roach motel" (klaustrofobiczna pułapka)** - technika ma na celu zatrzymywanie użytkowników na dłużej, uniemożliwiając im opuszczenie strony, aplikacji lub subskrypcji usługi, poprzez przykładowo trudność w odnalezieniu opcji anulowania subskrypcji, ukrycie przycisku "Wyjdź" lub manipulacja interfejsem w taki sposób, aby użytkownik nie mógł w łatwy sposób opuścić strony.
- **"misdirection" (zmylenie)** - polega na wprowadzaniu użytkowników w błąd, często poprzez manipulację treścią, układem strony lub schematem kolorów, aby skłonić ich do podjęcia niepożądanych działań. Przykładem może być manipulacja układem formularza zamówienia tak, aby użytkownik nieświadomie wybrał

DOLNOŚLĄSKA KAMPANIA EDUKACJI KONSUMENCKIEJ

Sekretne strategie manipulacji w świecie cyfrowym, czyli o dark patterns

dodatkowe usługi lub produkty, lub celowe ukrywanie pewnych informacji na stronie, aby zmusić użytkownika do wykonania niechcianych działań.

- **"trick questions" (pytania-pułapki)** - często spotykane w formularzach rejestracyjnych lub zamówieniowych, gdzie użytkownik musi dokładnie przeczytać pytanie, aby udzielić poprawnej odpowiedzi, przykładowo pytania, które mogą wprowadzić w błąd użytkownika, takie jak "Czy chcesz zrezygnować z korzystania z naszych fantastycznych usług?" zamiast prostego "Czy chcesz korzystać z naszych usług?".
- **"hidden costs" (ukryte koszty)** - podczas składania zamówienia online, pewne sklepy internetowe mogą ukrywać niektóre koszty, takie jak opłaty za przesyłkę, aż do ostatniego etapu zamówienia. Użytkownik może nie zdawać sobie sprawy z dodatkowych kosztów, dopóki nie jest zobowiązany do uiszczenia płatności.
- **"sneak into basket" (ukryte dodawanie do koszyka)** - podczas składania zamówienia, niektóre strony mogą automatycznie dodawać do koszyka produkty, których użytkownik

nie zamierzał kupić. Ma to na celu zwiększenie sprzedaży poprzez wykorzystanie nieuwagi użytkownika.

- **„friend spam” (spam przyjaciół)** - w niektórych serwisach społecznościowych można znaleźć opcję zaproszenia znajomych do skorzystania z usługi. Jednak w tym wypadku dark pattern polega na tym, że usługa wysyła zaproszenia do wszystkich znajomych użytkownika bez jego wyraźnej zgody, co może powodować irytację użytkownika.

Dark patterns a prawo

Ważne jest zrozumienie, że dark patterns są etycznie wątpliwe i prowadzą do nieuczciwych praktyk rynkowych. Wykorzystują one brak wiedzy lub uwagi użytkowników oraz ich naturalne odruchy, takie jak presja czasu czy strach przed utratą danych. Tego typu praktyki mają negatywny wpływ na doświadczenie użytkownika, łamią zaufanie i mogą prowadzić do frustracji oraz utraty wiarygodności marki.

Ze względu na to, że dark patterns przybierają różne formy, trudno jest całkowicie zakazać ich stosowania na poziomie ogólnym.

DOLNOŚLĄSKA KAMPANIA EDUKACJI KONSUMENCKIEJ

Sekretne strategie manipulacji w świecie cyfrowym, czyli o dark patterns

Niemniej jednak, w odpowiedzi na rosnącą liczbę przypadków dark patterns, wiele krajów wprowadziło regulacje prawne, aby chronić użytkowników przed nieuczciwymi praktykami. W konkretnych przypadkach organy odpowiedzialne za ochronę danych osobowych i ochronę konsumentów mogą reagować na występowanie dark patterns.

Jak nie paść ofiarą manipulacji?

Istotne, aby użytkownicy byli świadomi istnienia dark patterns i potrafili je rozpoznawać. Oto kilka wskazówek, które mogą pomóc w identyfikacji manipulacyjnych praktyk:

- **Zawsze czytaj uważnie i zrozum, co akceptujesz.** Nie bądź pośpieszny w klikaniu "Zgadzam się" lub "Akceptuję" bez przeczytania warunków i zasad.
- **Zwracaj uwagę na układ strony, kolory i nagłówki.** Czasami informacje istotne dla użytkownika są celowo ukrywane lub manipulowane, aby przyciągnąć uwagę na coś innego.
- **Sprawdzaj opcje anulowania** subskrypcji, usuwania konta lub wyjścia z serwisu. Upewnij się, że te funkcje są łatwo dostępne i intuicyjne.

- **Korzystaj z wiarygodnych źródeł i sprawdzaj opinie innych.** Jeśli coś wydaje się zbyt piękne, aby było prawdziwe, być może tak właśnie jest.

Aspekt społeczny

Walka z dark patterns to nie tylko kwestia prawna, ale także społeczna. Jako konsumenci mamy prawo do uczciwych i przejrzystych interakcji z przedsiębiorcami oraz ochrony swojej prywatności. Poprzez świadomość i edukację możemy wspólnie zmniejszyć wpływ manipulacyjnych praktyk na nasze życie w sieci. Tylko w ten sposób będziemy mogli stworzyć uczciwe i zaufane środowisko online dla wszystkich użytkowników.

